

NEVA LUKIĆ, SARA RAJAEI

TRIPTIH POTONULIH MOSTOVA

IVAN PAIĆ

FOTOGRAFIJE: JASENKO RASOL

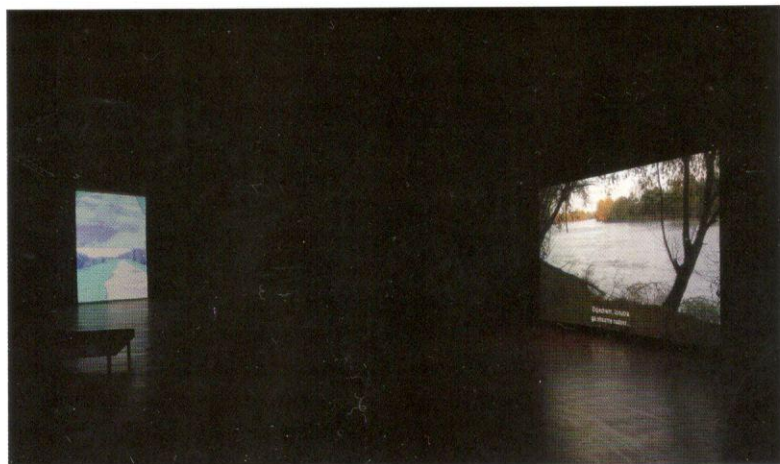
Galerija 90-60-90, Pogon Jedinstvo, Zagreb, studeni 2017.

Umjetnice rabe novi medijski opažajni audio-vizualno-lingvistički ponton, sintetizirajući različite traumatizirane prostore, kako one geografske tako i one unutarnje, dubinske

MEDIJSKI TRIPTIH, izložba autorica - aktivnih u Nizozemskoj i Hrvatskoj - Sare Rajaei (1976.) i Neve Lukić (1982.), održana u studenome, 2017. godine u *Galeriji 90-60-90 Pogon Jedinstvo, Zagreb*, otvara niz artistskih rješenja, opisujući nadvremenska kauzalna i fundamentalna globalna gibanja, poput ratnih konflikata, izbjeglištva, progonstva, poluvidljive i očite brutalnosti - od strane elita moći - te očaja pojedinca suočenog s zlokoynom historijskom snagom izmještanja bića i preslagivanja prostora. Medijsko-tekstualno-vizualno istraživanje, angažirani i reduktivni radovi, sastavljeni od tri istovremene projekcije, uronjene u taman prostor, polučuju mentalno-fizičku zarobljenost promatrača. Hipnotički realitet radova, povremeno apstraktno-minimalističkih i prikriveno simboličkih, temelji se na polaganom proticanju vremena, ritmično sporom tempu vizualnosti kojeg sinkrono i nenametljivo prati, postsatijevsko-impresionistička (Erik Satie, francuski skladatelj, 19. - 20. stoljeća) elektronička minimalistička glazba (kompozitor, Milan Gatarić). Kamera je gotovo neprimjetna, radovima pridaje - osim apstraktnih pasaža - visoku dozu dokumentarističke autentičnosti.

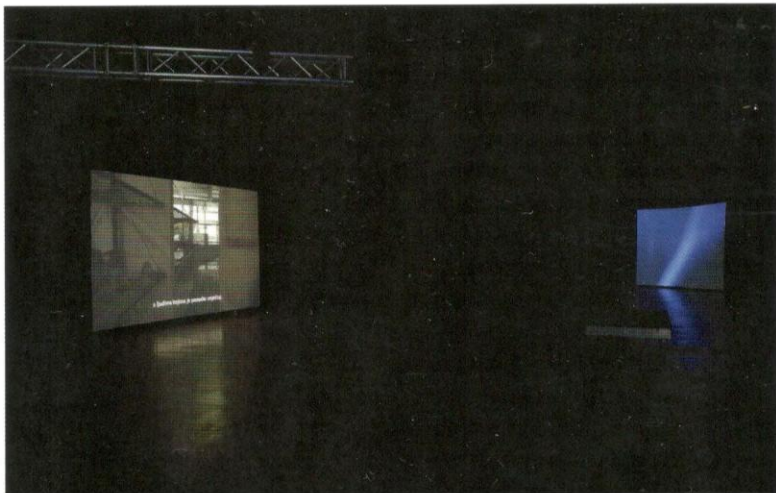
SARA RAJAEI (video umjetnica i redateljica) i Neva Lukić (povjesničarka umjetnosti, spisateljica koja tekstom zadire i u druge medije) tvore duet izuzetnog senzibiliteta naslonjen na avangardističke tendencije u umjetnosti 20. stoljeća, lišene sentimentalnosti i patetike, koja obično prati zadane teme. Uzimajući u obzir kako je protok vremena jedan od ključnih elemenata video radova, odabir galerijskog prostora nije slučajna, pored mosta - u ovom slučaju ironičnog naziva „Sloboda“ - uz rijeku koja protiče, razdvaja, pa onda i spaja prostore, nijemo memorirajući o zbivanjima u blizinama i ostalih, udaljenih rijeka.

MOTEL IN THE WELL (Rajaei /Lukić, 2016.) je naziv rada, ujedno i motelsko sklonište/obitavalište, fizički

smješteno na magistralnom putu prema moru - simbolički prema oslobođenju - poetski je prikaz izbjeglištva, nevinosti dječje igre i sjećanja, traganja za novim, prisilnim i naknadno stečenim identitetom odraslih. Obitelji u progonstvu, prognanici kojima vlasnik motela pruža privremeno utočište i tranziciju, na putu prema zapadnoj geografiji, *geografiji tzv. spasenja* i kauzalne tragičnosti. Pritom nije važno odakle izbjeglice dolaze i kojem vjerskom krugu pripadaju, a to su nažalost, uzročne, krucijalne, nezaobilazne i sudarajuće kategorije, u ovom slijepocrijevnom, jugoistoku Europe. U filmu je dominantno poigravanje s vremenom. Tematski je rad vezan za prošlost, u prezentu se može doduše nesigurno, naslutiti fragilna budućnost. Video rad postavlja pitanja, individualne nemoći suprostavljanja nemilosrdnom devijantnom umu. Razorna, pogromna aktivnost NeUma, uzrok je epskoj tragičnosti, iščitava se iz rada sa svojim posljedičnim efektima, vječnoga bijega i progona. Sekvenca koja se odvija u šumi, pored motela koji se naziva *šuma*, filmski je esej

IZLOŽENI VIDEO
RADOVI

IZLOŽENI VIDEO RADOVI

visoke kategorije, isprepleten umjetničkim performanceom nijemih ljudi kružno postavljenih, zureći u magično zrcalo u sredini ispred sebe, aludirajući kako će se tek kroz ogledalo, možda vidjeti budućnost. Na veoma sličan postupak, možemo naići u radovima eminentne američke avangardistice iz 40-ih godina prošlog stoljeća, Maye Deren.

A COMPOSITION IN BLUE, Red and Other Colours (autorica: Rajaei, suradnica: Lukić, 2017.) video rad, kompozicijski je postavljen na vizualno-estetskim postulatima apstrakcije, prelazi usporenim ritmom u područje drame. Naratorica rada doprinosi intenzivnim asocijacijama onoga što kamera intencionalno ne otkriva, suprotstavljajući bazične, primarne boje, *kleinovski* plavu, *rothkovski* crvenu i *vangoghovsku* žutu. Rad nam sugerira kako ne postoji osobna povijest (*Ona koja grize usnu*), samo ona povijest je validna, diktirana većinskom, kolektivnom, atrofiranom i agresivnom sviješću. Plavo-crvena potom i žuta kompozicija, osim što konfrontira dvije dominirajuće boje, u prvom dijelu videa, plavu boju - vječnog traganja za mirom, eteričnu, duhovnu - s crvenom agresivnom, strasnom, energetskom - istovremeno prati narativna razotkrivanja osjećajnosti, mita, nesretnih sudbina nevinih lica, represije i ništavila. Rad je komponiran na način veoma sličan i usporediv s video ostvarenjima veoma cijenjenog američkog multimedijiskog umjetnika Billa Viole (jedna od njegovih glavnih karakteristika je da gotovo fizički možete percipirati protok vremena, elementa posebno naglašenog i imanentnog, filmskom i video eksperimentu).

VIDEO RADOVI referiraju se na rijeku, svekoliku prolaznost. Posebno se to može vidjeti na *site specific* radu, *The Slightest Trace of Something* (Rajaei/Lukić, 2017.), gotovo nepomičnom prizoru, unutar kojeg se samo naznačava radnja minimalističkim pokretom,

nestajanja nekog ljudskog lika u daljini. Istovremeno to je i zrcalna poveznica između ostala dva rada, u kojem se može nazrijeti traganje vječnosti ili vječno traganje za vodom, izvornim životnim elementom. Video radovi, ostavljajući za sobom veliki, neprepoznati prostor, impregnirani su temeljnim ontološkim, ali i onim jednostavnim, humanim postavkama i pitanjima.

NA VRLO SKROVIT, enigmatičan način, video radovi pokušavaju objasniti fenomene nade i očaja, posebno onih anonimnih sudbina, asocijativno predočavajući ono što nismo vidjeli, niti iskusili. Rijeke nadanja, nedosežne obale, mostovi koji uranjaju urušavajući se u korita dna povijesti raznih svijetova, nečujno pulsiraju u našem mentalno-asocijativnom spektru. Suočeni smo s činjenicom kako te mostove ne možemo vidjeti, sve dok nam isušena dna rijeka, ne pruže tu mogućnost... a onda tek, možemo pristupiti rekonstrukciji mostova kako bismo iznova obnovili mogućnost komunikacije i eventualnu budućnost. Povijest nam se nekako, kroz navedene radove, zagonetno podsmjehuje, kao da ima neku svoju nakanu, u kojoj za komunikaciju humanosti nema mjesta, ona je najblaže rečeno, dovedena u pitanje.

SARA RAJAEI i Neva Lukić, profiliraju sebe u umjetnice nadilaženja vremenskih, geografskih i povijesnih distanci, njihova izražajna sfera pomiče granice, čini njihov rad ekspanzijom čudne poetike, re-kolekcije, sjećanja, trauma, mitova i pojedinačnih siffovskih putovanja. Kada tome pridodamo veoma suptilno komponiranu muziku, tonove i zvukove koje potpisuje Milan Gatarić, moći ćemo dobiti uvid u delikatnost i visoku ekspresivnu percepciju radova spomenutih umjetnica. Ideja medijskog i suvremenog umjetničkog triptiha zadire u ekvivalentnu prošlost nastanka onog tradicionalnog, tvoreći i reaktualizirajući povijesna zbivanja. Rajaei i Lukić fokusirane na individualnu povijest, dodiruju razne geografsko-povijesne prostore, komponiraju triptih, dovedeći ga u vezu s jednim od prvih umjetničkih medija a to je ovom slučaju usmena književnost, strukturirana pjesničkim poetikama audio-vizualne potankosti, danas neuobičajene empatičnosti, utemeljene na iznimnim znanju i kreativnom korištenju proširenih medija. Umjetnice rabe novi medijski opazajni audio-vizualno-lingvistički ponton, sintetizirajući različite traumatizirane prostore, kako one geografske tako i one unutarnje, dubinske, izazvane ranjivim vanjskim zbivanjima, tvoreći globalnu poetiku izgubljenosti, iskrivljene, svjesno iskonstruirane stvarnosti. Stvarnosti u kojoj slojevi normalnosti, uravnotežene socijalnosti, racionalnosti i emotivnosti - od strane autora bez lica - bivaju istisnuti i iščupani iz pojedinaca, razbacanih na margine povijesti. **K**